

CAC/ŠMC INTERVIU

2–3
EVERY SENTENCE IS
A SYMPOSIUM
*KIEKVIENAS SAKINYS
YRA SIMPOZIUMAS*

Valentinas Klimašauskas

19
THE CLOCK RANG
TWICE AT ELEVEN
*VIENUOLIKTĄ LAIKRODIS
IŠMUŠĖ ĖUKART*

Karl Larsson talks to
Matthew Rana

Karl Larsson kalbasi
su Matthew Rana

4–5
FROM 'DEBBIE: AN EPIC'
IŠ „DEBĖ: EPAS“

A toast by Lisa Robertson

Lisos Robertson tostas

24–25
WHAT IS THE SOUP?
KAS YRA SRIUBA?

Timothy Morton answers
questions by Maya Tounta

Timothy Morton atsako į
Maya'os Tountos klausimus

6
MAIS OÙ SONT LES
NEIGES D'ANTAN?

Yuri I. Manin interviewed by
Alex Cecchetti

Yurijų I. Maniną kalbina
Alex Cecchetti

36–37
FROM 'POSTS FROM
EN ROUTE'
IŠ „PRANEŠIMAI PAKELIUI“

Kim TallBear

14
SIDE BY SIDE WITH
WHAT ALREADY HAPPENS
*GRETA TO,
KAS JAU VYKSTA*

Jason Dodge in conversation
with Karl Larsson

Jasono Dodge'o ir
Karlo Larsono pokalbis

46
THE BOY STROKED,
AN EEL BETWEEN
THE STRUGGLE
*BERNIUKAS PAGLOSTĖ,
UNGURYS VIDURY KOVOS*

A conversation between
Kim TallBear and Jennifer Teets

Kim TallBear pokalbis
su Jennifer Teets

19
A TOAST BY
JUOZAS LAIVYS
*JUOZO LAIVIO
TOSTAS*

ILLUSTRATIONS
ILIUSTRACIJOS

Elena Narbutaitė

WHAT IS THE SOUP?

Timothy Morton answers questions by Maya Tounta

MT The *Anthropocene* has become a definite buzzword in the arts, not without purpose or reason. Its relationship to nature however remains somewhat murky. Is nature the Anthropocene?

TM Why yes! What does it mean? Well, Anthropocene is the name we give to a geological period that dates from about 1780. It's strange how exact that is, but it's the moment at which humans begin to deposit a lot of carbon and other things in Earth's crust, thanks to steam engines and coal and later oil and internal combustion engines.

Where does the concept *Nature* come from? It comes from a historical moment at which humans developed a very intensive form of agriculture, to survive climate change. This happened, for instance, in Mesopotamia (the Fertile Crescent). This form of agriculture is based on an implicit philosophical assumption that more existing (humans) is always better than any quality of (human) life. Once you proceed along that way for a while – it's like running a computer programme for a very long time, in this case 12 000 years – you need to create something like a steam engine to keep up with all the existence – no matter what – that you've created. So in this sense the Anthropocene is this moment at which the truth of the Mesopotamian moment is revealed – the truth encoded in the sharp distinction between humans and Nature that is a necessary implication of this moment.

But wait, there's more! This dominant agricultural mode (doesn't matter whether you're capitalist, Soviet, feudal – you always use this mode so far) coincides with a period of smoothly cycling periodic Earth systems, such as the carbon dioxide cycle. Nature is best imagined as the feudal societies imagined it, as a nice harmonious periodic cycling, like the cycle of the seasons etc., enabling a regular anxiety-free prediction of the future. It's just a coincidence, but we took it to be a fact about our world, which we called Nature. The smooth predictability allowed us to sustain the illusion. So in this very real, physical sense, Nature actually *is* the Anthropocene, in its latent form, waiting to emerge as the catastrophe we now see around us!

MT If we take 'Nature' down, and along with it, the thin bright line, which you mention separates us from non-human things; can we then begin to envision new

KAS YRA SRIUBA?

Timothy Mortonas atsako į Maya'os Tountos klausimus

MT *Antropocenas* tapo nuolat linksniuojamu terminu menuose, tačiau ne veltui ir ne tuščiai. Visgi jo santykis su gamta išlieka kiek miglotas. Ar gamta yra antropocenas?

TM Žinoma! Kuria prasme? Na, antropocenu vadiname geologinį laikotarpį, prasidėjusį apie 1780 m. Gana neįprasta, kad galime taip tiksliai nubrėžti šią ribą, bet tai momentas, kai žmonės, įdarbinę garo variklius, kasdami anglis, o vėliau plėtodami naftos gavybą ir naudodami vidaus degimo variklius, ima žaisti su anglies ir kitų išteklių rezervuaru žemės plutoje.

Kaip atsirado *Gamtos* sąvoka? Ji susiformavo tuo istoriniu laikotarpiu, kai žmonės ėmė plėtoti intensyvią žemdirbystę, kad išgyventų keičiantis klimatu. Taip atsitiko, pavyzdžiui, Mesopotamijoje („derlingajame pusmėnulyje“). Toks žemės ūkis remiasi numanoma filosofine prielaida, kad daugiau (žmonių) visada yra geriau už bet kokią (žmogaus) gyvenimo kokybę. Judant tokia kryptimi kurį laiką, – tai tarsi labai ilgai veikianti (šiuo atveju 12 000 metų) kompiuterinė programa, – kyla būtinybė sukurti kažką panašaus į garo variklį, kad žūt būt suspėtume su visa šia realybe, kurią susikūrėme. Taigi šia prasme antropocenas – tai momentas, kai atsiveria tiesa apie tikrąją Mesopotamijos periodo reikšmę – tiesa, užkoduota giliai įrėžtoje žmonių ir gamtos atskirtyje. Tai neišvengiama šio laikotarpio implikacija.

Bet pala, tai dar ne viskas! Ši vyraujanti žemės ūkio forma (iki šiol kultivuota visų be išimties – ir kapitalistų, ir sovietų, ir feodalų) suklestėjo cikliškausi pasikartojančių Žemės sistemų periodu, tokių, kaip pavyzdžiui, – anglies dioksido ciklas. Šiuo atveju Gamtą geriausia įsivaizduoti taip, kaip ją įsivaizdavo feodalinės visuomenės: kaip gražią, darnią periodišką kaitą – kaip, tarkim, sezonų cikliškumą ir panašiai, – suteikiančią galimybę ramiai prognozuoti ateitį. Tai tėra sutapimas, bet mes pripratome jį laikyti savo pasaulio faktu, kurį pavadinome „Gamta“. Sklandus nuspėjamumas mums leido puoselėti iliuziją. Taigi, šia labai realia, fizine prasme Gamta, savo latentine forma, iš tikrųjų yra antropocenas, – išsiskleisiantis katastrofos pavidalu, kurią jau regime aplink!

MT Jeigu iš šios cirkuliacijos pašalintume „Gamtą“, o kartu su ja – ir tą ploną ryškia ribą, kuri, kaip minėjote, skiria mus nuo nežmogiškų dalykų, ar tada galėtume pradėti įsivaizduoti naujus žmonių ir ne žmonių santykius vadinamojoje

kinds of relationships between humans and non-humans, in the so-called realm of toys? If non-human beings are already on the inside of human space, how does, let's say – you; the number '1'; the methane seas in Titan; global warming; and Robert Smithson's *Sand-Box Monument (The Desert)* come to interact?

TM Ha ha, that's a nice group of entities! Object-oriented ontologists, such as myself, like to make lists like this, lists of incongruous things, to sort of shake us out of our human-centred complacency. I'm not sure exactly how they would interact, those beings. But I know what kind of entity they would make together: it would be on my definition a toy, namely something intrinsically fragile, contingent, playful and incomplete. I think that OOO (object-oriented ontology) and ecological thinking force us to see things as toys in this sense. There is no top level, bottom level, or middle level for that matter. No one toy to rule them all (as Tolkien might have said!). So politics needs to be playful, anarchistic. Any attempt to force a one-size-fits-all model – such as Mesopotamian agriculture – on Earth will destroy it, if you sustain it for long enough.

Beings can interact because they just do. I mean, I just *do* interact with my car, my stomach bacteria, the magnetic shield around Earth and so on. But we can also choose, in a retroactive, backwards way, regions of interactions. We can decide to make a little group of beings, or some other being can decide to include us in its little group. The group won't last forever, it can't include everything or everyone, and it is intrinsically playful – which means that it isn't totally and solidly 'itself' all the time – it sort of flickers or shimmers.

Someone remarks that this newfound option or ability to affiliate with non-human things is 'crazy' – in the sense that it's anarchic I imagine. Suddenly we have the option to affiliate with everything yet our time on this earth is limited. 'That's crazy,' the person remarks. Does it ever stop being crazy?

TM It might be crazy all the way down. It might not stop being crazy because I think that fundamentally interdependence which is what coexistence means, means that there's always something left out when you care for lots of life forms; because one of them is always going to be omitted, because you know, you have a little club and it's made of coral, ice and a couple of people from Iceland and some flowers but what about the cows? You've left them out. And what about the lichen? You've left that out. There's always going to be something left out. In other words you have to take it to a slightly anarchist picture of 'there's no

žaislų karalystėje? Jei nežmogiškos būtybės jau yra šiapus, žmogaus erdvėje, kaip tuomet sąveikaujate, tarkime, jūs, skaitmuo „1“, metano jūros Titane, visuotinis atšilimas ir Roberto Smithsono „Smėlio dėžės paminklas (Dykuma)“?

TM Cha cha, graži esybių kompanija! Objektinės orientacijos ontologijos šalininkai, kuriems priskiriu save, mėgsta sudarinėti panašius nebendramačių dalykų sąrašus, gluminančius mūsų apkiatusį antropocentrinį ego. Nesu tikras, kaip šitos būtybės sąveikautų. Bet žinau, kokią esybę jos sudarytų drauge: pagal mano apibrėžimą tai būtų žaislas, t. y. kažkas iš esmės trapias, priklausomo nuo konteksto, žaismingo ir nebaigto. Manau, šia prasme OOO (objektinės orientacijos ontologija) ir ekologinis mąstymas mums padeda pažvelgti į dalykus kaip į žaislus. Taip žvelgiant nėra aukščiausio, žemiausio arba vidutinio lygio. Nėra vieno žaislo, kuris būtų visų kitų viešpats (kaip gal būtų pasakęs Tolkienas!). Taigi, politika turi būti žaisminga, anarchistiška. Bet koks bandymas Žemei jėga primesti „vieno visiems tinkamo dydžio“, – pavyzdžiui, Mesopotamijos žemės ūkio, – modelį ją ilgainiui sunaikins.

Būtybės tiesiog geba sąveikauti. Turiu omeny, kad aš tiesiog sąveikauju su savo automobiliu, su bakterijomis, esančiomis mano skrandyje, su Žemę gubiančiu magnetiniu skydu, ir t.t. Bet mes taip pat galime pasirinkti, – atgaline data, retrogradiškai, – šių sąveikų sritis. Mes galime nutarti būti nedidele būtybių grupe arba kuri nors būtybė gali nuspręsti priimti mus į savo grupelę. Tokia grupė nebus amžina, ji negali apimti visko ir visų, jai būdingas žaismingumas – tai reiškia, kad ji neturi galutinės ir tvirtos, nekintamos „tapatybės“ – ji tarsi mirksi ar blyksi.

Kažkas replikuoja, kad ši naujai atrasta galimybė ar ryštas užmegzti ryšį su tuo, kas yra nežmogiška, yra „beprotybė“ – spėju, ta prasme, kad tai anarchiška. Staiga turime galimybę suartėti su viskuo, tačiau mūsų laikas šioje žemėje ribotas. „Tai beprotiška,“ – pažymi tas asmuo. Ar yra šios beprotybės riba?

TM Tai gali būti beprotiška visada, be galo. Manau, nebebūti beprotiška tai negali todėl, kad tarpusavio priklausomybė – o būtent tai reiškia sambūvis – iš esmės reiškia, kad, rūpinantis daugybe gyvybės formų, visada kas nors lieka apleista; viena kuri visada bus ignoruojama, nes žinai, jūsų klubas mažas, jo nariai yra koralas, ledas, pora žmonių iš Islandijos ir keletas gėlių – o kaipgi karvės? Joms neliko vietos. O kerpės? Jų irgi nepriėmėte. Visada bus neįtrauktų. Kitaip tariant, viską reikia įsivaizduoti šiek tiek anarchistiškai: „nėra aukščiau-

top level' – no huge-top-defining-everything-umbrella-level ontologically or kind of politically – there's no one-size-fits-all-umbrella-totality that explains everything under which everything else can fit. That just doesn't work because of interdependence, because of the enormous numbers of scales involved. You just can't operate like that anymore, so in other words, you could be crazy all the time because there could be a kind of playing with toys, which is what I'm calling the realm of toys. Ecological politics is being aware of how, in a way, everything is a toy. Everything is like a prototype model, contingent, experimental, playful. Everything is playful – intrinsically playful.

MT If language is like a muscle, or a neural path, further strengthened through usage, does this mean we need to unthink the language we have in use currently?

TM What you said about needing to unthink language is really deep actually. Language isn't just like candy that you sort of put onto things to make them look the way you want them to look. Language is much more fundamental than just words or signs. Language structures how things are. That of course, for me, is deconstruction. So I came to ecology through deconstruction, which was a weird way to come to it.

Also there is this deeper sense in which language comes before things like humans – not because I'm a nominalist who believes things are made out of words, but because language isn't just words, it's the whole world of things and relationships that I find myself surrounded by, including words and dictionaries and so on, but also crocodiles and car engines. It's things insofar as they are at my disposal. And since how things are at my disposal is the big ecological question, language is deeply part of how we need to reinvent our relationships.

Lots of people who do deconstruction now finally come this way – to ecology – because although people think that Derrida is saying there's no such thing as a moo cow, he's actually not saying that, he's not a nominalist: he's not saying there's just words, there's just the word *glass*. He's actually saying the word *glass* doesn't stop at the word *glass* and it doesn't stop at all the other things that you think are words and it doesn't stop at the ink that the words are made of, or the paper – the inscribable surface that the word is on – or the air and the pressure wave that you're hearing. It's touching the glass; the glass is part of the concept *glass*. That's what he means when he says that there's nothing outside the text. He doesn't mean that there are no glasses and there are just words for glasses, what he means is that words for glasses entail physical things and these physical things are weird.

sio lygio“ – jokio didžiulio, virš visko iškilusio, viską apibrėžiančio skėčio nei ontologine, nei kažkiek politine prasme – nėra visiems vieno dydžio skėčio totalybės, kuri paaiškintų viską, skėčio, po kuriuo tilptų viskas. Tai tiesiog neįmanoma – dėl tarpusavio priklausomybės, dėl milžiniško mastelio ir apimčių. Tiesiog neįmanoma taip veikti, kitaip tariant, beprotybė tampa nuolatine, visą laiką gali žaisti su žaislais – tai vadinu žaislų karalyste. Ekologijos politika brandina supratimą, kad tam tikra prasme viskas yra žaislas. Viskas yra lyg atsitiktinis, eksperimentinis, žaismingas modelio prototipas. Viskas yra žaisminga – esmingai žaisminga.

MT Jei kalba yra tarsi raumuo arba neuronų takas, tvirtėjantis naudojant, ar tai reiškia, kad mes turime at-mąstyti kalbą, kuria naudojames?

TM Tai, ką pasakėte apie būtinybę at-mąstyti kalbą, yra išties mąslu. Kalba nėra lydytas cukrus, kurį gali užlieti ant daiktų, kad šie atrodytų taip, kaip juos nori matyti. Kalba yra kur kas fundamentalesnis dalykas nei tik žodžiai ar ženklai. Kalba formuoja. Be abejo, mano nuomone, tai yra dekonstrukcija. Į ekologiją aš atėjau per dekonstrukciją, o tai – keistas kelias.

Esama ir gilesnės prasmės, kuria kalba yra senesnė už tokius dalykus kaip žmonės – ne, nesu nominalistas, tikintis, kad daiktai yra padaryti iš žodžių, tačiau kalba nėra tik žodžiai, tai išstisus daiktų ir santykių pasaulis, kurio apsuptyje būvame, įskaitant žodžius, žodynus ir taip toliau, bet taip pat krokodilus ir automobilių variklius. Ji tapati daiktams tiek, kiek mes jais naudojames. O kadangi tai yra svarbus ekologijos klausimas – kaip mes viskuo disponuojame, – kalba yra giliai susijusi su klausimu, kaip turėtume perkurti savo santykius su kitais.

Daugelis dekonstrukcijos metodo šalininkų galiausiai pasuka ten pat – ekologijos link – nes, nors yra manoma, kad Derrida teigia, jog nėra tokio dalyko kaip karvutė mū, iš tikrųjų jis to nesako, jis nėra nominalistas: jis nesako, kad egzistuoja tik žodžiai, kad yra tik žodis „stiklinė“. Iš tikrųjų jis teigia, kad žodis „stiklinė“ neapsiriboja žodžiu „stiklinė“, kad jis nesibaigia visais kitais dalykais, kuriuos laikote žodžiais, nesibaigia rašalu, kuriuo žodžiai parašyti, arba popieriumi – paviršiumi, kuriame įrašomas žodis, ar oru ir slėgio banga, kurią girdite. Tai stiklinės čiupinėjimas; stiklinė yra „stiklinės“ sąvokos dalis. Štai ką jis turi galvoje sakydamas, kad nėra nieko, kas būtų anapus teksto. Jis neturi omeny, kad nėra stiklinių ir kad esama tik žodžių stiklinėms įvardyti, – jis turi galvoje tai, kad žodžiams, įvardijantiems stiklines, reikalingi fiziniai dalykai, o šie fiziniai dalykai yra keisti.

One of the weird physical things that you can study is language. Language implies squiggles. Language isn't just something that purely comes out of nothing. It's not just there. It's made from pens and ink and pixels and silicon, and it includes people and glasses and interviews and restaurants and piano sound. Somehow that's the bit of it that we keep deleting and we've been deleting it since the origin of writing which is actually the origin of agriculture. It's the same problem all over again, which is, let's have a record of all these cows that I've got, let's put them in this grid – that's writing, that's where it starts – it's accounting for a little bit of future and a little bit of past. People see writing as evil but it's not really evil. It's just that squiggly thing, and we forget the squiggleness and turn it into some kind of violent demarcation between this one and this one. We've forgotten about the squiggleness, and so when we include the squiggleness, it's the same thing as including the fact that you're a life form that also implies lots of other life forms, so somehow deconstruction and ecology are really closely linked, and I think Derrida himself would say that.

If you go back to Derrida's early literature, this moment which he calls *grammatology* – it is the kind of unstable flickering thing and one of the pathways could be making a distinction between nature and non-nature, human and non-human. That's where it happens, through the squiggleness. So somehow I got to ecology through that. That's weird, right? I kind of backed to realism through deconstruction. Not everybody goes that way. Some of my friends now, who do the object-oriented ontology that I do, are very anti-deconstruction, and from a personal history point of view you have to have a fight with the previous generation to say what you want to say. I think the two are much closer together than you might think, and it's not what we thought it was in the postmodern 1980s. We didn't realise deconstruction wasn't just like 'nothing exists, there's no truth or whatever.' It would be easy if there were no truth. That would be a belief, a metaphysical kind of thing you could say, but you can't really say that if you're a deconstructivist. So deconstruction is like looking at the infrastructure of meaning, and ecology is the same thing – looking at the structure.

I live in Houston and that city is so deconstructed you can see all the pipes and the wires and the oil refineries. Here's the electricity, here's the grid, here's the oil refinery that creates the oil for the car to drive. It's so explicit about the oil but part of the oil culture is that we hide it and pretend it's not there and then we call that nature, you know, these beautiful hills with oil pipes underneath, and so somehow ecological awareness is noticing that there are these oil pipes.

Vienas iš šių keistų fizinių dalykų, kuriuos galima tyrinėti, yra kalba. Kalbai būdingas vingrumas. Kalba neatsiranda iš nieko. Ji neegzistuoja savaime. Ji padaryta iš rašiklių ir rašalo, taškelių ir silicio – ir apima žmones ir stiklines, interviu ir restoranus, ir fortepijono skambesį. Kažkodėl šiuos jos sandus mes nuolat stengiamės ištrinti, mes pradėjome juos trinti nuo pat rašto atsiradimo, kuris, beje, sutampa su žemės ūkio atsiradimu. Vis galynėjame su ta pačia problema: „suregistruokime visas mano karves, įrašykime jas į šią lentelę“ – tai ir yra raštas, štai kur jis prasideda; juo paaiškinama šiek tiek ateities ir praeities. Žmonės rašymą laiko blogiu, o kuo jis blogas? Jis tiesiog vingrus, o mes užmirštame tą vingrumą ir paverčiame jį [rašta] kažkokia prievartine demarkacija tarp šito ir ano. Mes esame užmiršę vingrumą, tad jo įskaitymas priylgsta pripažinimui, kad esame gyvybės forma, neatsiejama nuo daugelio kitų gyvybės formų; taigi dekonstrukcija ir ekologija, kaip matome, yra tikrai glaudžiai susijusios – manau, ir pats Derrida tai patvirtintų.

Jei grįžtume prie jo ankstyvųjų tekstų, – to, ką jis vadina gramatologija, – matytume, kad tai nestabilus, mirgantis dalykas, o vienas iš galimų ėjimų – gamtos ir ne gamtos, žmogaus ir ne žmogaus skirtis. Tai atsitinka dėl vingrumo. Kažkokiu būdu aš per tai atėjau link ekologijos. Tai keista, tiesa? Tarsi per dekonstrukciją sugrįžau prie realizmo. Ne kiekvienam taip nutinka. Kai kurie iš mano draugų, kaip ir aš besidominčių objektine ontologija, yra labai priešiški nusiteikę dekonstrukcijos atžvilgiu, o asmeninės raidos dėsnis yra toks, kad turi kibti į atlapus ankstesnei kartai, idant pasakytum, ką nori pasakyti. Manau, šios dvi pozicijos yra daug artimesnės viena kitai nei gali pasirodyti, ir nėra taip, kaip kad mes manėme postmodernistiniame 9-ajame dešimtmetyje. Mes nesupratome, kad dekonstrukcija nereiškia „nėra nieko“, „nėra tiesos“ ir pan. Būtų paprasta, jei nebūtų jokios tiesos. Tuomet tai jau būtų tikėjimas, metafizinė tikrybė, kurią galėtum skelbti, o iš tiesų negali, jei esi dekonstruktyvistas. Taigi dekonstrukcija yra tarsi reikšmės infrastruktūros tyrimas, o ekologija yra lygiai tas pat – struktūros nagrinėjimas.

Gyvenu Hjustone, o šis miestas tiek dekonstruotas, kad jame atvirai matomi visi vamzdžiai, laidai ir naftos perdirbimo gamyklos. Štai čia elektros tinklas, o čia naftos perdirbimo gamykla, kuri gamina degalus automobiliams. Šis miestas visiškai atviras naftos klausimų prasme, tuo tarpu naftos kultūrai būdinga tai, kad mes ją slepiame ir apsimetame, kad jos nėra, o tada tas nuostabias kalvas, po kuriomis glūdi naftos vamzdžiai, vadiname gamta – o ekologinis sąmoningumas kažkodėl prisiknisa prie tų naftos vamzdžių.

MT You once mentioned appearance is key. If the aesthetic dimension reveals something profound about how things are, how do you understand the role of art and poetry today in regards to ecology?

TM Hume and Kant teach us that causality is not some mechanism churning underneath things, but is rather something to do with how things appear (data). Our word for how things appear is 'aesthetic'. Causality is aesthetic in a very rigorous sense! We haven't quite caught up with this startling insight yet. But it means that when you make art, you are directly tampering with cause and effect. Which is why so many philosophers such as Plato are scared of art. They intuit, accurately, that it is having an effect on them!

And when you study art, you are studying cause and effect. In a very strict sense, science is what studies appearance, and humanities is what sticks up for the reality of things. It's precisely the opposite way around from how we Mesopotamians like to talk. We like to say that things are bland lumps and that science studies lumps, while humanities and arts are about ultimately meaningless decorative candy sprinkles on those lumps. Wrong.

MT You came to ecology via literature among other things, and especially via a lot of Mary Shelley, and so much of your work refers to poetry, so I wanted to ask you: do you associate different politics with poetry and prose?

TM You know what? There's one part of my head where I'm explaining it to beginning undergraduates where I say prose is just poetry with really long lines that are called paragraphs. Then there's the other part of my head, which actually thinks there's a difference. Funnily enough, it's the other way around where a poem is a rare form of prose like Nietzsche would say health is a rare form of disease. It's all prose and now in the age of the novel, and further more in the age of the video game, it's not just poems with really long lines, poetry is prose with really carefully organised short lines. So there are two sides of my head with that. Maybe there are different kinds of politics associated with the two but I don't know. I don't want to make a big generalisation and in general I talk about poems because it's more obvious what that is, and in general any kind of work of art is open to the future. I think art actually comes from the future and so art tells you something about soup because soup also comes from the future and also it comes from the past. How the soup was made and everything I did to the soup is the past, you're looking at the past but also 'what is the soup?'

- MT Anksčiau esate užsiminęs, kad svarbiausia yra regimybė. Jei estetiškai plotmė atskleidžia kažką esmingą apie tai, kaip viskas yra, kaip suprantate šiandieninį meno ir poezijos vaidmenį ekologijos atžvilgiu?
- TM Hume'as ir Kantas moko, kad priešastingumas yra ne koks nors už daiktų slypintis mechanizmas, o būtent su regimybe (duomenimis) susijusi sfera. Mūsų žodis apibūdinti tam, kaip viskas rodosi, yra „estetika“. Priešastingumas yra estetikos plotmė griežčiausia prasme! Mes dar tik pradėdami įsisąmoninti šią pritrenkiančią įžvalgą. O tai reiškia, kad kurdamas meną kiši nagus prie priešasčių ir pasekmių. Štai kodėl tiek filosofų, pavyzdžiui, Platonas, bijosi meno. Jie nujaučia, – ir neklysta, – kad jis turi poveikį!
- Studijuodamas meną, studijuoji priešastis ir pasekmes. Griežčiausiąją prasme mokslas tiria regimybę, o humanitariniai mokslai laikosi įsikibę daiktų realybės. Tad viskas, pasirodo, yra atvirkščiai nei mes, mesopotamiečiai, mėgstame kalbėti. Juk mėgstame sakyti, kad viskas yra nuobodi masė ir kad mokslas studijuoja nuobodžius dalykus, o humanitariniai mokslai ir menai galiausiai tik padailina tuos beskonius dalykus bereikšme cukrine puošyba. Netiesa.
- MT Be kitų dalykų į ekologiją atėjote per literatūrą, o ypač daug jums reiškė Mary Shelley; jūsų kūryboje nemažai nuorodų į poeziją, todėl norėjau paklausti: ar su poezija siejate skirtingą politiką nei su proza?
- TM Žinot, vienai mano smegenų daliai tenka atsakomybė už tai, kad pradedantiems studentams aiškinu, jog proza yra poezija, kurios eilutės labai ilgos, o posmai vadinami pastraipomis. Bet yra kita mano smegenų dalis, kuri galvoja, jog iš tiesų yra ne taip. Keista, bet jai viskas rodosi atvirkščiai: kad eilėraštis yra reta prozos forma, panašiai, kaip Nietzsche yra pasakęs, kad sveikata yra reta ligos forma. Proza proza – kur dairais, – o dabar, romano amžiuje, be to, ir videožaidimų amžiuje, ne tik eilėraščiai sueiliuoti iš labai ilgų eilučių, bet ir poezija yra proza iš labai kruopščiai sudėliotų trumpų eilučių. Taigi, yra dvi atitinkamos mano smegenų pusės. Gal su kiekviena iš jų sietina skirtinga politika, aš nežinau. Nenoriu daryti didelių apibendrinimų ir apskritai kalbu apie eilėraščius, nes visiems daug akivaizdžiau, kas tai yra, o ir apskritai kalbant, bet koks meno kūrinys yra atviras ateičiai. Manau, jog iš tiesų menas yra iš ateities, todėl jis gali kalbėti apie sriubą, nes sriuba taip pat yra iš ateities, ir drauge iš praeities. Kaip ruošiau sriubą, viskas, ką su ja dariau, yra praeitis, jūs žvelgiate į praeitį, tačiau – „kas yra sriuba?“ Jos niekada nėra. Einame *kiaurai per*

You never find it. You go through the soup. The soup goes on Oprah and does an interview about itself and the soup interview isn't the soup, so the soup isn't yet the soup. We don't know yet so there is a kind of future soup and a kind of past soup that weirdly combine in this ball and we call this 'present' but it's not really anything. It's just this weird slipping of future and past and that's our problem – that we think the present is right here and I can't point to it and that it's there and now in this grid of time. So somehow to me poems are very obviously that whereas sometimes prose tries to pretend that it isn't that... but I don't know anymore. I used to have all these answers because I used to believe everything my teachers said about formalism and structuralism and the whole literary theory game where you're like 'well let's start off with the Russian Revolution because heaven knows we all believe in that and Symbolism is bad, whatever they did, which we are not going to study because it was just bad, wrong, evil, bad' and nowadays I'm like 'no, why?' That's just a reflex. Why is it bad? I like Klimt. I just do. And no amount of Mayakovsky poems is going to persuade me not to like Yeats. And yet I like Mayakovsky. So it's tricky. Bakhtin thinks there's an implicit politics of prose.

MT Is there a connection between your idea of 'strange strangers' and entropy when it comes to temporality?

TM Whoah. That's hard! We may have to ask Mr. Spock¹ about that one. In general however, we can predict that maximum entropy will be the final state of the universe. Yet lifeforms are beings that locally defy entropy, thanks to quantum mechanical things happening all over them and inside them. And furthermore, in general, the predictable future depends logically on a radically unpredictable futurity that we can't see or touch, but it's real. What beings are contains something like this futurity. That is why they are what I call strange strangers. They never stop being strange, even when you know them intimately!

So even if the final state of things is total entropy, that doesn't mean beings aren't intrinsically ungraspable and wonderful. Hardcore materialist scientism has no bearing on how I'm going to treat this cat. And it doesn't have much of a bearing on lifeforms, which exemplify quantum mechanical phenomena. And indeed on entropy itself, because we might agree with Roger Penrose²

¹ Mr. Spock is a fictional character in the Star Trek media franchise that has a mixed human-Vulcan heritage.

² Sir Roger Penrose (b. 1931) is an English mathematical physicist, mathematician and philosopher of science.

sriuba. Sriuba eina pas „Oprah“ ir duoda interviu apie save, tačiau sriubos interviu nėra sriuba, taigi sriuba dar nėra sriuba. Mes dar nežinome, todėl tarsi esama ateities sriubos ir praeities sriubos, kurios keistai susilieja šiame kamuolyje, kurį vadiname „dabartimi“, bet iš tikrųjų ji nėra kažkas esama. Tai tiesiog tokia keista ateities ir praeities slinktis, o mūsų problema ir yra ta, kad manome, jog dabartis yra čia, – tai kodėl negaliu į ją bakstelti pirštu, jei ji yra, dabar, šioje laiko matricoje? Man kažkodėl akivaizdu, kad eilėraščiai yra būtent (apie) tai, o proza kartais bando apsimesti, kad ji yra ne tai... Bet nežinau. Turėdavau paruoštus visus atsakymus, nes tikėdavau viskuo, ką man kalbėjo mokytojai – apie formalizmą, struktūralizmą ir visą literatūros teorijos žaidimą, maždaug: „taigi pradėkime nuo Rusijos revoliucijos, nes dievaži, mes visi tikime, kad simbolizmas yra blogai, kad ir ką jie ten darė, mes neketiname to studijuoti, nes tai tiesiog nieko gero, neteisinga, blogis, blogai“, bet dabar aš linkęs klausti „ne, bet kodėl?“ Toks refleksas. Kodėl tai blogai? Man patinka Klimtas. Tiesiog patinka. Kad ir kiek Majakovskio eilėraščių perskaityčiau, jie neįtikins manęs nemėgti Yeatso. Bet man patinka ir Majakovskis. Taigi – sudėtinga. Bachtinas kalba apie implikuotą prozos politiką.

MT Kalbant apie laikiškumą, ar esama sąsajos tarp jūsų „svetimų nepažįstamųjų“ idėjos ir entropijos?

TM Oho! Ne iš lengvųjų! Ar tik čia neprireiks daktaro Spoko¹ pagalbos? Bet apskritai galime prognozuoti, kad maksimali entropija bus paskutinis visatos etapas. Tačiau gyvybės formos yra būtybės, lokaliu mastu nepaisančios entropijos, – taip yra dėl kvantinės mechanikos veiksmų jų aplinkoje ir jose pačiose. Be to, apskritai nuspėjama ateitis pagrįstai priklauso nuo radikaliai nenuspėjamo ateitiškumo, kurio negalime nei išvysti, nei paliesti, – bet jis realus. Būtybėms būdingas toks ateitiškumas. Todėl jas ir vadinu svetimais nepažįstamaisiais. Jos niekada nesiliauja būti svetimos, net jei jas artimai pažįstame!

Taigi, net jei galutinė visa ko būseną yra absoliuti entropija, tai nereiškia, kad būtybės nėra esmiškai paslaptingos ir nuostabios. Griežtasis materialistinis scientizmas neturi nieko bendra su tuo, kaip aš pasielsiu su šia kate. Jis ne kažin kiek susijęs ir su gyvybės formoms, nes šios yra kvantinės mechanikos reiškiniai. Tiesą sakant, jis ne kažin kiek susijęs ir su pačia entropija, nes galime

¹ Ponas Spokas yra mokslinės fantastikos filmo „Žvaigždžių karai“ personažas, žmonių ir fiktyvios, filme egzistuojančios, Vulkano planetos gyventojų palikuonis.

that if everything collapses into massless particles, then everything turns into photons, which is just what a massless particle is. That doesn't sound too bad.

This interview took place in the context of Timothy Morton's contribution to Zooetics – Cross-Disciplinary Approaches to Interspecies Ecology in Art, Science and Technology, a series of public lectures organised by the Jutempus Interdisciplinary Art Program in partnership with Kaunas University of Technology.

FROM POSTS FROM EN ROUTE

Kim TallBear

OAK LAKE FIELD STATION, SOUTH DAKOTA, 7/27/10

Oak Lake Writers are working on a book about the Black Hills. As a Dakota, the Hills are a place for driving through from California, home to the east and back again. I leave it to a Lakota to speak of their sacredness. I've known them as Black Hills Gold dreams committed to legend or to small white boxes in the dime store jewelry case. In my mind are raggedy tourist traps, a hyped motorcycle rally, U.S. military, fake dinosaurs to amaze kids who've hardly been anywhere. 'Great Faces, Great Places' chirps in my head: South Dakota's license plate logo rings a reproduction of the four dead men's granite-carved heads.

One summer at midnight, I saw all of it punctuated by forest fires. Hulk-ing black landforms with orange glow-balls tucked between. I drew the wood smoke in deeply like a sacred thing or intoxicant until I had to let it go. Six months pregnant with no place to stay. Evacuees filled hotel rooms all the way to Pierre. The winds were warm and strong. They pushed through the night quicker than cars slowed by haze and disorientation. In yet another summer's night, I drove west into Rapid with bolts, hotter than sun, zigzagging the sky and striking the land all around. Those are the moments when the hills outstand their 20th century market and empire formations.

BROOKINGS, SOUTH DAKOTA, 7/28/10

I drove south to Flandreau last night to meet my uncle for dinner. A steakhouse with fans whirring and a view of the Big Sioux, moving like syrup to the top of its banks. I wanted to touch the river like when I was twelve, but I am not afraid now.

pritarti Rogeriui Penrose'ui²: jei viskas suyra į bemasės daleles, tuomet viskas pavirsta fotonais, o fotonas ir yra bemasė dalelė. Taigi – ne taip ir baisu.

Proga pakalbinti Timothy'į Mortoną pasitaikė, jam viešint Lietuvoje: jis skaitė paskaitą Kaune viešų paskaitų ciklo „Zooetika: tarprūšinė ekologija – daugiadisciplininės perspektyvos mene, moksle ir technologijoje“ organizatorių – tarpdisciplininių meninių tyrimų platformos „Jutempus“ ir Kauno technologijos universiteto – kvietimu.

² Seras Roger Penrose (g. 1931) yra anglų matematinės fizikos atstovas, matematikas ir mokslo filosofas.

IŠ „PRANEŠIMAI PAKELIUI“

Kim TallBear

AŽUOLO EŽERO TYRIMŲ BAZĖ, PIETŲ DAKOTA, 10/7/27

„Ažuolo ežero rašytojai“ dirba prie knygos apie Juodąsias kalvas. Man, Dakotos dukrai, šios kalvos yra vieta, kurią kertu pakeliui iš Kalifornijos, namo į rytus – ir atgal. Paliksiu Lakotos žmonėms kalbėti apie jų šventumą. Man jos pažįstamos kaip Juodųjų kalvų aukso svajonės, išlikusios legendose ir mažose baltose dėžutėse pigių juvelyrikos krautuvėlių vitrinose. Mintyse – nuvalkioti spąstai turistams, perreklamotas motociklų ralis, Jungtinių Amerikos Valstijų karinės pajėgos, dirbtiniai dinozaurai, linksminantys mažai kur buvusius vaikus. „Nuostabūs veidai, nuostabūs kraštai“ – aidi mano galvoje: Pietų Dakotos automobilio valstybinio numerio ženklų logotipas primena granite iškaltų keturių numirėlių galvų reprodukciją.

Vieną vasaros vidurnaktį šį kraštovaizdį pamačiau išmargintą miško gaisrų. Į nerangų juodą reljefą įsiterpė oranžinės šviesos kamuoliai. Giliai traukiau medienos dūmus, tarsi šventą daiktą ar svaiginamąjį gėrimą, kol vėl turėdavau iškvėpti. Šešis mėnesius nėščia, be vietos apsisototi. Evakuotieji užpildė visus pakelės viešbučius iki pat Pjero. Vėjai buvo šilti ir galingi. Jie skrodė naktį greičiau nei migloje orientaciją praradę automobiliai. Jau kitą vasaros naktį važiavau vakarų kryptimi, į Rapidą, lydima žaibų, karštesnių nei saulė: jie raižė zigzagus danguje ir krėtė žemę kiek užmato akis. Tokiomis akimirkomis kalvos pranoksta XX amžiaus rinkos ir imperinius darinius.

BRUKINGSAS, PIETŲ DAKOTA, 10/7/28

Praėjusių naktį važiavau į pietus iki Flendru susitikti su savo dėde vakarienės.